

درس پژوهی

Lesson Study

مفهوم درس پژوهی

● (Kounai Kenshu) کونای (در مدرسه) کنشیو (کارورزی)

کلمه ای است برای توصیف فرایند مستمر پرورش حرفه ای معلمان در مدرسه.

● یکی از بخش های رایج کونای کنشیو، جوگیو کن کیو (Jugyou Kenkuu) است.

جوگیو (درس) کن کیو (پژوهش) در زبان فارسی به درس پژوهی ترجمه شده است.

درس پژوهی

فرایندی است که طی آن گروهی از معلمان موضوعی خاص از برنامه درسی را انتخاب می کنند، آن را به عنوان واحد کار طراحی، اجرا و ارزشیابی می کنند و از محصول آن در تدریس بهتر استفاده می کنند. یکی از اعضا برنامه را اجرا و با مشارکت دیگران در جهت نیل به الگویی مشترک آن را نقد و اصلاح می کنند.

مراحل درس پژوهی

مرحله اول: تبیین مسأله و انتخاب موضوع

- عنوان – سؤال – مسأله – هدف
- تشریح ویژگی ها و شرایط خاص مسأله
- بهره گیری از یافته های نظری و پژوهشی مرتبط باموضوع
- بیان اهمیت و ضرورت پرداختن به موضوع از طریق درس پژوهی

عنوان، مسأله، هدف، سؤال

عنوان درس پژوهی: استفاده از روش مجسم و نیمه مجسم در آموزش و یادگیری درس جانوران مهره‌دار

مسأله: دانش‌آموزان در یادگیری درس «جانوران مهره‌دار» مشکل دارند.

سوال: آیا یادگیری دانش‌آموزان در درس جانوران مهره‌دار با بهره‌گیری از روش مجسم و نیمه مجسم افزایش می‌یابد؟

هدف: تعیین تأثیر استفاده از روش مجسم و نیمه مجسم در آموزش و یادگیری درس جانوران مهره‌دار

عنوان درس پژوهی: روش مطلوب آموزش و یادگیری درس باران اسیدی

مسأله: یادگیری دانش‌آموزان در درس باران اسیدی رضایت‌بخش و مطلوب نیست.

سوال: چگونه می‌توان یادگیری دانش‌آموزان را در درس باران اسیدی بهبود بخشید؟

هدف: تعیین روش مطلوب آموزش و یادگیری درس باران اسیدی

عنوان درس پژوهی: روش مطلوب آموزش و یادگیری درس جمع اعداد صحیح

مسأله: یادگیری دانش‌آموزان در درس جمع اعداد صحیح رضایت‌بخش و مطلوب نیست.

سوال: چگونه می‌توان یادگیری دانش‌آموزان را در درس جمع اعداد صحیح بهبود بخشید؟

هدف: تعیین روش مطلوب آموزش و یادگیری درس جمع اعداد صحیح

مرحله دوم: برنامه ریزی درس پژوهی

طراحی آموزشی [Designing]

پیش بینی و تنظیم رویدادهای آموزشی بر اساس اهداف، محتوا و امکانات موجود با توجه به ویژگی ها و ساخت شناختی دانش آموزان است. هدف از طراحی آموزشی، فراهم کردن امکانات. قبل از شروع آموزش، معلم باید همه چیز را پیش بینی و آماده کند و برنامه ی خود را بنویسد؛ اما با توجه به این که فرآیند تدریس، هیچگاه نمی تواند کامل باشد، برنامه های طراحی شده باید انعطاف پذیر باشند. اما در تمام الگوها، حداقل چهار مرحله یا گام اساسی را باید مورد توجه قرار داد:

مرحله اول: تحلیل و تنظیم هدف های آموزشی

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسیله ی آموزشی

مرحله چهارم: تحلیل و تعیین شیوه ارزشیابی

برخی از مهمترین نکات قابل توجه در برنامه ریزی و طراحی آموزشی:

- تهیه و تدوین طرح درس مبتنی بر روش های فعال تدریس که مهمترین محصول طراحی آموزشی است.
- توجه به پیش نیازها
- تعیین نقش و وظایف هر یک از اعضا (مجری، دبیر جلسه، فیلمبردار و سایر اعضا)
- تنظیم برنامه تشکیل جلسات

مرحله سوم: آموزش درس

برای تدریس تاریخی معین می گردد. معلم مجری تدریس را شروع می کند
هنگام شروع درس معلمان در قسمت عقب کلاس می نشینند.
یک نفر فیلمبرداری می کند.

یک نفر تدریس معلم را براساس طرح درس تهیه شده نظارت می کند .
یک نفر واکنش ها، عملکرد دانش آموزان را زیر نظر دارد و ضمن تهیه گزارش میزان فعالیت های آنان
را زیر نظر دارد.

ایرج بصیری

مرحله چهارم: ارزشیابی تدریس

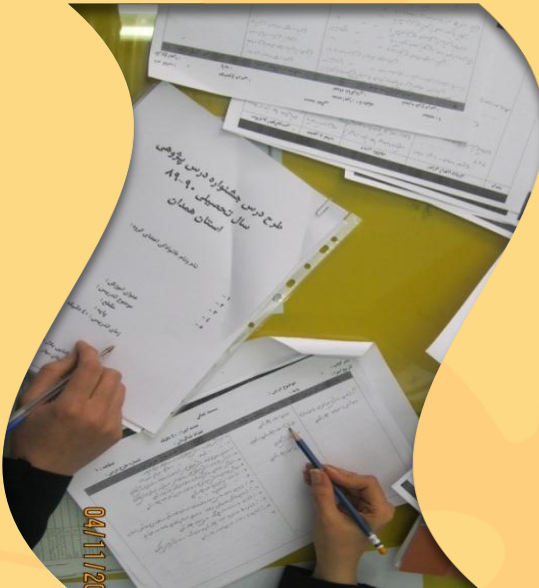
- بازبینی فیلم تدریس.
- اظهار نظر معلم مجری و اعضای تیم در خصوص نقاط ضعف و قوت تدریس.
- حاکمیت دیدگاه انتقادی.
- تمرکز بر درس نه معلم مجری.
- احساس مسئولیت همه اعضا.
- یادداشت نقطه نظرات توسط دبیر تیم.

چه بخش هایی، چرا و چگونه تغییر یابد؟

مرحله پنجم: تجدید نظر در تدریس

تیم درس پژوهی با توجه به مشاهدات و بازخوردها در درس تجدید نظری کنند (تجدید نظر در مواد آموزشی، فعالیت ها، سوال ها، وسایر موارد)

اعمال تغییرات مشخص شده در مرحله قبلی در طرح درس

مرحله ششم: آموزش درس تجدید نظر شده

20/12/2011

مرحله هفتم: ارزشیابی و بازاندیشی

✓ چه چیزی از درس پژوهی و اجرای آن آموخته شد؟

✓ بررسی یادگیری و فهم دانش آموزان و مسأله ای که به خاطر آن پژوهش انجام شد.

✓ تیم از خود می پرسد، تاچه اندازه خوب عمل کردیم؟

✓ در این مرحله ممکن است از افراد دیگری مانند معلمان مجرب، مولفان کتب درسی، اساتید

دانشگاه، انجمن های علمی مرتبط با موضوع درس پژوهی دعوت به عمل آید.

✓ همه اعضای شورای معلمان به همراه یک فرد متخصص خارج از مدرسه تدریس را نقد

و بررسی و تغییراتی پیشنهاد می کنند.

مرحله هشتم: گزارش پایانی و کار بست یافته ها

- ❖ تهیه و تدوین گزارش نهایی.
- ❖ بازدیدهای افراد متخصص و مسئولین.
- ❖ بازدیدهای معلمان از مدارس یکدیگر.
- ❖ برگزاری جشنواره و ارائه نتایج درس پژوهی.

اهداف درس پژوهی

- ایجاد نشاط و پویایی علمی .
- توسعه و تولید دانش حرفه‌ای معلمان.
- مشارکت معلمان در تحول مستمر آموزش و پرورش.
- ارائه مدلی اثربخش برای پژوهش در مدرسه.
- ترویج تفکر سیستمی و تفکر انتقادی.
- تبدیل مدرسه به سازمان یادگیرنده .

راهکارهای افزایش و جلب مشارکت معلمان: الف – آموزشگاهی:

- ❖ تشکیل تیم های سه تا شش نفره.
- ❖ طرح موضوع در جلسات گروه های آموزشی.
- ❖ نصب طرح درس در تابلو اعلانات مدرسه.
- ❖ بازدید تیم های یک مدرسه از نحوه انجام کار و تبادل تجربه.
- ❖ بازدید تیم ها از سایر مدارس.
- ❖ دعوت از اساتید اساتید صاحب نظر مراکز تربیت معلم.
- ❖ ایجاد وبلاگ.
- ❖ بهره گیری از نتایج گزارش نهایی درس پژوهی سال های قبل.
- ❖ ...

ب – اداری و ستادی:

- ❑ برگزاری دوره های آموزشی.
- ❑ دعوت از اساتید صاحب نظر و مجرب در حوزه درس پژوهی.
- ❑ برگزاری همایش تجلیل از تیم های برتر.
- ❑ اهدای لوح تقدیر (ترجیحا در سطح وزارت) به تیم های برتر.
- ❑ تقدیر مادی و معنوی از تیم ها.
- ❑ ...

چرا؟

چه را؟

چه کسانی؟

چگونه؟

کجا؟

چه زمانی؟

آسیب شناسی درس پژوهی

عدم رعایت چرخه یا فرایند درس پژوهی

تنزل درس پژوهی از یک رویکرد حل مسأله به یک برنامه نمایشی

درج مطالب اضافی و غیر ضروری در گزارش نهایی

انجام هزینه‌های غیر ضروری

اختصاص وقت بیش از حد متعارف

اغراق در ارائه نتایج درس پژوهی

عضویت افرادی که نقش فعالی در تیم ندارند

نگاه سطحی به تدریس اول و نگاه عمیق و همه جانبه به تدریس دوم

ایرج بصیری

بخش های مختلف یک پژوهش علمی و دانشگاهی

فصل اول : گستره ی مسأله موردپژوهش

فصل دوم : پیشینه پژوهش

فصل سوم : روش شناسی

فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده ها

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

بخش های مختلف یک اقدام پژوهی

توصیف وضع موجود و تشخیص مسأله

گردآوری اطلاعات (شواهد ۱)

تجزیه و تحلیل و تفسیر داده ها

انتخاب راه جدید به صورت موقت

اجرای طرح جدید و نظارت بر آن

گردآوری اطلاعات(شواهد ۲)

ارزشیابی تأثیر اقدام جدید و تعیین اعتبار آن

پیشنهادها - منابع و مآخذ - ضمائم و مستندات

بخش های مختلف یک گزارش نهایی درس پژوهی

– تبیین مسأله و انتخاب موضوع

– برنامه ریزی درس پژوهی

– آموزش درس

– ارزشیابی تدریس و بازتاب تأثیر آن در برنامه ریزی مجدد درس

– تجدید نظر در تدریس

– آموزش درس تجدید نظر شده

– ارزشیابی و بازاندیشی

– پیشنهادها - منابع و مآخذ - ضمائم و مستندات

در تهیه و تدوین گزارش درس پژوهی پژوهشگر می تواند به اختیاریکی از عناوین **بخش یا گام یا مرحله** را برای هر یک از مراحل انتخاب کند. رعایت کامل همه ی مراحل مهم است

با تشکر از حسن توجه و عنایت شما

ایرج بصیری

